

Mario BRDAR
Pedagoški fakultet, Osijek

GRAMATIČKI MODELI U RJEČNICIMA – RJEČNIK U GRAMATIČKIM MODELIMA

U prilogu se razmatra mjesto rječnika kao teorijskog konstrukta u više suvremenih lingvističkih modela te razmatra njihova pogodnost kao osnovica za koncipiranje rječničkih priručnika raznih namjena. Ukazuje se na nužnost pripreme jedinstvenog leksikogramatičkog opisa kao predradnje za sve ostale priručnike.

U naslovu ovoga priloga krije se izvjesna terminološka i pojmovna zbrka koju bi odmah na početku valjalo razriješiti. Radi se o tome da nije jasno samo po sebi što ćemo podrazumijevati pod rječnikom: da li (1) rječnički priručnik, tj. rječnik u leksikografskom smislu, ili (2) rječnik kao teorijski konstrukt u smislu iscrpna opisa leksike ili jezičnog blaga, tj. u smislu leksikološkog popisa leksema i propisa kojima su regulirani njihovi suodnosi unutar rječnika, ili pak (3) rječnik kao teorijski konstrukt u smislu jedne od sastavnica nekoga gramatičkoga tj. jezikoslovnoga modela koja je u suodnosu s nekim ili svim preostalim sastavnicama koje taj model predviđa. Za (2) i (3), a donekle i za (1), rabi se i termin leksikon.

Vrlo bi lako bilo pokazati da je svako od tih shvaćanja barem dijelom kompatibilno s drugim dijelom naslova, odnosno s problematikom odnosa prema gramatičkim modelima. Iako ću se u središnjem dijelu ovoga priloga usredotočiti na mjesto rječnika kao teorijskoga konstrukta u okviru gramatičkih modela, krenut ćemo od rječnika kao priručnika i rječnika kao iscrpna opisa leksike, da bismo na kraju opet dospjeli do rječnika kao priručnika. Taj će nam put olakšati izvođenje općenitih zapazanja i formuliranje stanovitih pitanja u svezi s pogodnosti pojedinih modela kao osnovica za koncipiranje rječničkih priručnika različitih namjena.

Ishodišna točka za promišljanje odnosa gramatičkih modela i rječnika bit će činjenica da je svatko tko se služio nekim općim rječnikom bio ponekad nezadovoljan jer nije našao traženu obavijest za koju je pretpostavljao da joj je mjesto u takovu rječniku. Čime je to nezadovoljstvo bilo uzrokovano? Iako je moguće da nismo našli neku natuknicu, da smo bili nezadovoljni uslijed nepreglednosti članka, ili pak objašnjenjem značenja odnosno definicijom – najčešće se ipak radi o tome da nismo

našli iscrpne podatke o tome kako se leksem ili njegovi oblici mogu koristiti, s kojim se drugim leksičkim jedinicama on može kombinirati, kojima se dâ supstituirati, s kojima je u kontrastu i pod kojim uvjetima, te tome slično. — Ukratko, ako je glavni zadatak rječničkog priručnika da simulira rječnik kao teorijski konstrukt, nezadovoljstvo je bilo uzrokovano propustom rječničkoga priručnika da iscrpno obuhvati pojave koje oslikavaju interakciju leksikona s drugim sastavnicama (pragmatičkom, sintaktičkom, morfološkom itd.).

Naravno da tradicionalni rječnici, i opći i neki posebni, vode računa o tom problemu, pa je semantičkom dijelu leksikona pridružen i svojevrsan fleksikon u kojem nalazimo podatke o morfološkim oblicima, te po potrebi i fonetska uputstva. Neki rječnici idu i dalje te nude neke od gornjih podataka u određenom opsegu, koji nas naravno ne mora uvijek zadovoljiti. Tada možemo posegnuti za posebnim priručnicima koji se bave pojedinim aspektima te interakcije: rječnicima sinonima, tezaursima, valencijskim, rekcijским, kolokacijskim, kombinatornim, stilističkim i drugim rječnicima. No i ti nas rječnici često ostavljaju u nedoumici.

Nameće nam se pomalo naivno, ali u krajnjoj liniji heretičko pitanje: Zašto nam uopće trebaju svi ti posebni rječnici kada oni ionako samo dijelom ispunjavaju naša očekivanja? Zašto sve tražene iscrpne obavijesti ne možemo naći na jednom mjestu, u jednom priručniku? Jednostavan odgovor na ta pitanja — zato što nema mjesta da se svi ti podaci daju na jednom mjestu — nije ujedno i najtočniji i najpošteniji odgovor.

Jedno od izvorišta nezadovoljstva jest svakako i teorijski koncept koji, svjesno ili nesvjesno, služi kao podloga rječniku, tj. način na koji on pristupa modeliranju funkcioniranja jezika i mjesta kojega leksikon kao teorijski konstrukt ima unutar određenog modela. Svaki je rječnički priručnik, naime, odraz određenog pogleda na jezik ili jezičnog modela. Zato je, uostalom, i korisno razmotriti položaj rječnika kao sastavnice.

To vrijedi čak i za tradicionalne rječnike za koje bismo na prvi pogled lako mogli tvrditi da su, što se tiče modela, neutralni. No već i njihov neprikosnoven abecedni princip redanja leksema izdaje ih. Iako nam se on danas čini neupitnim, jer je toliko uvriježen, on ipak ukazuje na krajnje nefunkcionalističko shvaćanje jezika. Leksikon je prema tome ne samo inherentno slabo uređen, nego je on i statičan sustav: prikaz sintagmatskih i paradigmatičkih odnosa u kojima leksemi sudjeluju i u kojima se manifestira interakcija s drugim područjima od drugorazrednog je značenja. Različiti pojmovni rječnici i tezaursi, koji se zasnivaju na općenitim, manje ili više filozofski fundiranim taksonomijama i hiponimskim odnosima, predstavljaju pomak u pravcu priznanja sustavnosti unutar leksikona, ali oni gotovo potpuno isključuju sintagmatiku i nisu u stanju prikazati organsku vezu leksikona s gramatikom.

Kako uslijed prostornog ograničenja nije realno očekivati da ćemo moći iscrpno prikazati mjesto leksikona čak niti u jednom jedinom modelu, nećemo ulaziti u tehničke detalje modela te ćemo se ograničiti na to da upozorimo samo na motive koji su naveli autore određenih modela da posvete više ili manje pažnje leksikonu i da ga predvide ili ne predvide kao posebnu sastavnicu. Između ostalog trebali bismo se

upitati: Kakvi su to modeli i što im je deklarirani cilj? Koliko su uspješni u ostvarenju tog cilja? Koliko se daleko došlo u njihovom razvoju? Sva ta pitanja i odgovore na njih želimo, koliko je to moguće, dovesti u svezu s mjestom rječnika.

Uz određen stupanj simplifikacije, moguće je izraditi općenitu tipologiju lingvističkih ili gramatičkih modela s obzirom na shvaćanje i ulogu rječnika kao sastavnice. U većini modela leksikon uživa status posebnog modula ili sastavnice koja je u manje ili više izraženoj i izravnoj interakciji s drugim sastavnicama. Leksikon pritom može biti shvaćen kao slabo uređen sustav, ili pak kao sustav s visokim stupnjem unutrašnje organizacije. On može biti središnja sastavnica ili pak jedna od sastavnica koje interagiraju sa sintaksom. Interesi su takvih gramatičkih modela parcijalni, najviše se pažnje posvećuje jednoj, središnjoj, sastavnici. Među modele koji predviđaju leksikon kao posebnu ali ne i središnju sastavnicu možemo svrstati različite transformativno-generativne gramatike u kojima je autonomna sintaksa središnja komponenta. Središnju ulogu leksikon kao sastavnica ima u različitim valencijskim modelima (npr. kod Helbiga, Engela itd.), u leksičko-funkcionalnoj gramatici kakvu razvija Bresnan, u tzv. HDPSG (*Head Driven Phrase Structure Grammar*) koju su koncipirali Sag i Pollard, ili u amsterdamskoj školi funkcionalne gramatike koju predvodi Dik.

Nasuprot njima stoje holistički modeli koji ne samo da ne predviđaju rječnik kao posebnu sastavnicu, već uopće dovode u pitanje modularnost lingvističkih modela, odnosno realnost sastavnica, npr. sistemsko-funkcionalna gramatika Hallidayevog tipa, različiti kognitivni modeli poput onih koje razvijaju Talmy i Langacker, ili Fillmoreova konstrukcijska gramatika.

Pokušajmo sada vrednovati te modele s obzirom na gorenavedene parametre i ujedno pogledajmo kako izgledaju ili kako bi mogli izgledati rječnički priručnici koji bi se na njima bazirali.

Prvi tip modela perspektivira sastavnice u kojima prevladava pravilnost. To je vrlo karakteristično za autonomnu sintaksu koja predstavlja umrtvljavanje dinamike koja se nadaje iz susreta leksičkog i gramatičkog, što je i inače u skladu s degradacijom kreativnoga i njegovo prevođenje u rekurzivno-produktivno. Leksikon služi kao sredstvo pukog popunjavanja fraznih struktura ako leksemi zadovoljavaju specifikacije u sintaktičkom dijelu modela. s obzirom na takav pristup leksikonu kao lokusu pojava niskoga stupnja pravilnosti i uređenosti ne začuđuje činjenica da nije zapravo niti bilo spomena vrijednih pokušaja da se izradi neki rječnički priručnik koji bi se zasnivao na transformativno-generativnoj gramatici. Tome su zacijelo pridonijele duge diskusije između generativnih transformacionalista i leksikalista te problemi vezani uz strojnu obradu i simulaciju jezika.

Kako se svi generativni lingvisti nisu mirili s posvemašnjom autonomnošću sintakse koja stavlja leksikon u položaj ancilarne sastavnice, bilježimo izvjesnu evoluciju stavova i stalna odvajanja disidentskih škola koje su u svojim modelima pokušale ili postulirati centralnost leksikona ili osporiti postojanje posebnih sastavnica. Neki su od tih modela, poput generativne semantike, bili razmjerno kratka vijeka. Ne-

ke koji su se pojavili kao reakcija ili disidentski modeli i održali do danas — spomenut ćemo u nastavku.

U tom je kontekstu iznimno zanimljivo upozoriti na evoluciju stavova o mjestu i ulozi leksikona kod samog začetnika generativnog modela kako je transformativno generativna gramatika evoluirala u generativni gramatički model upravljanja i vezivanja. Tako Chomsky (1986:82f) izražava sumnju u potrebu za pravilima frazne strukture. Ona su redundantna ako su relevantne strukturalne obavijesti već kodirane u supkategorizacijskom okviru u leksikonu.¹ Kako se neki drugi sintaktički fenomeni uglavnom ravnaju prema općenitim principima, to znači da ovdje bilježimo prebacivanje tereta sa sintakse na leksikon: leksički unosci već kroz svoju strukturu argumenata pretpostavljaju ili određuju dobar dio sintaktičkog ponašanja predikata. Ta tendencija dovođenja u sumnju autonomnosti sintakse postaje još jasnija kada se razmotre princip projekcije (Chomsky 1981:29) na jednoj strani, prema kojem sintaktičke reprezentacije, tj. sintaktičke strukture, moraju biti projicirane iz leksikona, te korelacija sintaktičkih kategorijalnih i semantičkih obavijesti odnosno tematskih uloga u leksičkom unosku. Takva evolucija — čini se — kreće upravo u smjeru tvrdnje da je nemoguće povući oštru crtu između sintaktičkoga i leksičkoga, te da je u krajnjoj liniji savršeni opis gramatike ujedno i opis leksikona. S druge bi se strane moglo primijetiti da je takav model, stoga što u nedostaje sustavniji prilaz leksikonu, prošao dug put i pretrpio znatne promjene da bi se nakon dosta vremena susreo s nizom problema s kojima se valencijska gramatika bori od svog početka.

Vratimo li se sada modelima u kojima se postulira centralnost leksikona koji služi kao input ostalim sastavnicama, moramo priznati da ta centralnost sama po sebi još uvijek ne osigurava uspješnost modela, jer je leksikon opet reduciran najčešće na samo jednu jedinu dimenziju: na valenciju u kategorijalno-sintaktičkom smislu. Svi se takovi modeli mogu u osnovi smatrati notacijskim varijantama valencijske gramatike. Aksiomatski se uzima da svaki predikat ima svoj valencijski okvir, ali se ne ulazi u međusobne odnose valencijskih okvira, a posebno ne u međusobne odnose predikata sličnih ili različitih valencijskih okvira. Stoga je izlaz pred prijetećim kaosom unutar takova leksikona kvazisustavnost taksonomskoga ili abecednoga.

Valencijska i njoj srodne gramatike jesu u prvom redu popis — zato smo imali u rukama valencijske rječnike, ali ne i cjelovite valencijske gramatike kao koherentne opise koji se baziraju na principima. To je očit dokaz da parcijalni lingvistički modeli rezultiraju gramatičkim opisima koji izgledaju kao rječnici, ili konvertirani u rječnike, oni predstavljaju vrlo parcijalne priručnike jer po definiciji neke podatke uopće ne donose.

Holistički pristup ostavlja dojam da uvriježena distinkcija gramatičkog i leksičkog nema mjesta u lingvističkom modeliranju, pa onda dovodi u pitanje i tradicionalni odnos između gramatičkog i rječničkog priručnika. Pristup je tome odnosu bitan

¹ Usp. Chomsky (1986:82f): »Since these facts are expressed in the Lexicon, they need not be duplicated in the Syntax by Phrase Structure Rules.«

ne samo za uvjerljivost modela, nego je i jedan od odlučujućih čimbenika za efikasnost rječničkih priručnika.

Kako pobornici i jednoga i drugoga nazora nisu usamljeni, prvo ćemo pokušati dati pregled njihove novije povijesti, a zatim pokušati razmotriti njihove leksikografske konzekvence.

Stav da domenu rječnika odnosno leksikona i domenu gramatike može i treba lučiti jednu od druge jedan je od osnovnih postulata tradicionalne lingvistike. Na početku ulaska lingvistike među zrele discipline nalazimo ga npr. kod De Saussurea kada on govori o nemotiviranosti i proizvoljnosti kao obilježju leksikona te o motiviranosti i sustavnosti kao bitnim odlikama gramatike. Taj se stav provlači poput crvene niti kroz cijelu strukturalističku tradiciju, od velikih američkih distribucionalista Bloomfielda (1933:274), preko Gleasona (1967:90ff), do Chomskoga (1965:87). Za sve je njih leksikon utočište nepravilnoga, a gramatika lokus pravilnosti. Ta se tradicija nastavlja – ne bez uvjerljivih argumenata – i do današnjih dana.²

Jednako jaka imena i riječi stoje i na drugoj strani. Kako je njihov zadatak – ako se od puke konstatacije kontinuuma između leksikaliziranog i gramatikaliziranog, nepravilnog i pravilnog, između popisa i propisa ili principa, pokuša prijeći i na sustavan prikaz njihovog preplitanja – nedvojbeno puno teži, njihovi su argumenti ostali uglavnom na nivou konsternirane demonstracije složenosti problema ili apodiktičkih tvrdnji.

Spitzer (1922:127) tvrdi da se rječnik ne bavi ničim drugim doli onim što je predmet i gramatike.³ Palmer (1938:V), koji se također zalaže za integrirani pristup već i u samom naslovu svoje knjige – *A Grammar of English Words* –, naglašava da uslijed odvojena prikazivanja onoga što zapravo čini cjelinu dosta toga ostaje izvan dometa gramatičkih i rječničkih priručnika te tako nastaje svojevrsna ničija zemlja.⁴

Gotovo je nemoguće, ali zapravo i nepotrebno, uvjeriti zagovornike jednoga ili drugoga pristupa, u ispravnost mišljenja protivnog tabora. Zašto je nemoguće, a zašto je nepotrebno?

² O tome govore, između ostalih, Hoenigswald (1967:103): »Few divisions appear to be more fundamental than that between grammar and lexicon.« – i Gauger (1970:2f): »Zur Sprache gehört einmal der sogennante Wortschatz, ein Arsenal von Wörtern, die im Bewußtsein der Sprechenden, jener, wie Augustin sagt, ingens aula memoriae, irgendwie bereitliegen – eine schwierige, aber unumgängliche Voerstellung: zum anderen die Fähigkeit, diese Wörter zur Bildung korrekter Sätze zu gebrauchen, also die Beherrschung der grammatikalischen Regeln.«

³ Usp. Spitzer (1922:127): »Das Wörterbuch stell keinen anderen Stoff dar als die Grammatik: es liefert die alphabetische Inhaltsangabe zu ihr.«

⁴ O tome Palmer primjećuje: »... a vast uncharted territory lying between the respective domains of the dictionary-maker and the grammarian, a sort of no-man's land in which reside the great majority of those points that perplex those to whom English is a foreign language.«

Nemoguće je između ostalog i zato jer se tu radi o znanstvenom *credu*, o pitanju vjerovanja ili nevjerovanja. S druge je strane to nemoguće zato jer se radi o nečemu što je neraskidivo vezano s osnovnim postulatima određene jezikoslovne teorije ili modela.

Nije potrebno zato jer se ovdje radi o lažnoj dilemi koja je rezultat naših metodoloških ograničenosti. Usljed očigledna kontinuumu unutar kojeg su leksičko i gramatičko povezani, obje su strane na nivou opservacijske adekvatnosti dijelom u pravu. Čini se nepobitnim da su neke pojave prvenstveno leksičke naravi, dok su druge u visokoj mjeri gramatikalizirane. I oni koji strogo dijele leksičku sastavnicu od sintaktičke, pa čak i postuliraju autonomnost posljednje, ne poriču njihovu interakciju. Drugim riječima, i oni koji se zalažu za odvojen prikaz i oni koji su protiv toga svjesni su da se objektivno radi o uskoj povezanosti, a da se i jedno i drugo područje može promatrati kako iz perspektive leksikalizacije tako i iz perspektive gramatičke sustavnosti.

Zanimljivo je istaći razvoj gledišta koja je zastupao Halliday, tj. pomak od zalaganja za odvojen pristup prema holističkom konceptu sistemsko-funkcionalne gramatike. 60-ih godina on se zalaže za odvojen opis jer se radi o dva sustava: jedan je karakteriziran pretežnom zatvorenosću ili ograničenošću izbora, a drugi pak pretežnom otvorenosću.⁵ No već je onda Halliday bio svjestan i druge mogućnosti kada govori o leksici kao najdelikatnijem tipu gramatičkoga.⁶

Taj lingvistički model, kako Butler (1990:22f) uvjerljivo pokazuje, postaje sve više semantički orijentiran, te se gubi oštra crta razgraničenja između gramatičkog i leksičkog, oni postaju jedinstveni leksikogramatički sloj.⁷

Ostaje nam još da razmotrimo domet i uspješnost holističkih modela. Općenito govoreći, mogli bismo reći da se radi o mnoštvu međusobno jedva ili nikako kompatibilnih modela koje razvija malen broj pojedinaca. Ti modeli zasad nisu niti razrađeni, a niti rašireni.

Kao što smo vidjeli, problemi nastaju pri pokušajima da se dosegne deskriptivna i eksplanatorna adekvatnost, kada se treba dozirati leksičko i gramatičko, kada se

⁵ O tome svjedoče tvrdnje poput: »... for the moment it seems better to treat lexical relations (...) as on a different level, and to require a different theory to account for them.« (Halliday 1961:267) – i »... grammar deals with closed system choices, which may be between items (...) or between categories (...): lexis with open set choices which are always between items (...)...« (Halliday, McIntosh, Strevens 1964:23)

⁶ Usp. Halliday (1961:267): »The grammarian's dream is (and must be, such is the nature of grammar) of constant territorial expansion. He would like to turn the whole of linguistic form into grammar, hoping to show that lexis can be defined as 'most delicate grammar'.«

⁷ Usp. Halliday, Hasan (1976:5): »Within this stratum, there is no hard-and-fast division between vocabulary and grammar; the guiding principle in language is that the more general meanings are expressed through the grammar, and the more specific meanings through the vocabulary.«

njihov odnos u pojedinim područjima dostupnima opservaciji treba motivirati. Tada u pravilu pobjeđuje jedan princip: ili se sve promatra iz ugla pravilnosti, tj. propisa, ili pak se sve promatra iz ugla nepredvidivosti, tj. popisa. Srednji je put, tj. pokušaj istovremenoga perspektiviranja oba kraja kontinuuma, ne samo otvoren kritici onih koji ga dovode u sumnju, nego je i zasad — čini se — osuđen na status teorijskog manifesta ili pledoajea bez većih izgleda u jezikoslovnoj praksi.

Holistički modeli u krajnjoj liniji pretpostavljaju da je savršen gramatički opis ujedno i savršen leksikološki opis i obratno. Napominjemo pri tom da je domet te tvrdnje zasad ograničen: tvrdeći to, nemamo zapravo na umu priručnike, nego u prvom redu leksikon kao teorijski konstrukt. Odnos rječničkoga i gramatičkoga priručnika kao deziderata mogao bi biti sličan.

Pokušajmo sada izvući neke oprezne zaključke iz izloženoga, koji bi mogli biti relevantni za leksikografsku praksu. Vidjeli smo da se jedan dio nezadovoljstva rječničkim priručnicima može pripisati parcijalnosti gramatičkih tj. lingvističkih modela koji im služe kao podloga. Činjenica da nam razrađeni holistički modeli zasad nisu pri ruci ne bi nas smjela obeshrabriti i spriječiti nas da razmišljamo o koncepciji rječnika koji bi se bazirao na takovom modelu.

Vratimo se stoga opet usporedbi rječničkih i gramatičkih priručnika. Opće je poznato da pored općih, opsežnih deskriptivnih ili gramatika organiziranih prema nekom modelu inherentnim principima nalazimo i tzv. gramatičke kompendije i savjetnike gramatičke priručnike organizirane u obliku kazala, tj. u stvari na klasičnom rječničkom principu, gdje je gramatika razbijena po pojedinim leksemima (npr. Dudenov priručnik *Zweifelstelle der deutschen Sprache*). Tu su i komunikativno ili dijelom pojmovno organizirani gramatički rječnici.

S druge strane imamo opće rječnike organizirane abecedno, i tezaurese koji su organizirani prema nekoj mješavini filozofskih i semantičkih principa, jeziku dijelom inherentnih.

Nedostaje nam dakle u toj križaljci leksički pandan općoj gramatici, tj. rječnik organiziran istovremeno po gramatičkim i leksikološkim principima, pri čemu ne mislimo ni na kakove tradicionalne poimovne sustave ili tezaurese. Takav priručnik koji bi bio gramatika i rječnik u jednom, koji bi ih tretirao kao spojene posude, odgovarao bi modelu u kojem nema razvedenih sastavnica, tj. jednom holističkom modelu.

Ako bi takav model trebao biti zamisliv, onda bi mogla biti zamisliva i takova rječnik-gramatika kao teorijski konstrukt, tj. kao opis. Tada bi zbog različitih praktičnih potreba i perspektiviranje trebalo biti moguće, tako da se, slikovito govoreći, sav sadržaj nakrene prema jednoj od spojenih posuda. Apstrahirajući u znatnoj mjeri gramatički metajezik, čuvajući samo minimum gramatičkih objašnjenja, ali kompletnu strukturu, usredotočujući se na leksikon i njegovu strukturu, morali bismo biti u stanju izraditi i takav gramatički bogat priručnik, svojevrsan gramatički tezaurus.

Čini mi se da bi takav priručnik bio idealna podloga za izradu posebnih rječnika

raznih namjena i oblika, posebice gramatički orijentiranih. Uostalom, baza podataka, tj. korpus, bio bi im zajednički. Tada ne bismo morali uvijek iznova raditi sve predradnje znatno prerađujući i mukotrpno dopunjujući opći rječnik, nego bismo koristili gramatički tezaurus kao polazište, tj. moralo bi se raditi samo onaj dio posebnoga rječnika koji je neposredno vezan uz njegovu namjenu i specifičnost rječnika kao takvog.

Pored praktičnih pogodnosti taj bi poduhvat eventualno mogao biti i kognitivno opravdan, jer se može razmišljati koliko bi taj pokušaj simulacije bio blizak našem mentalnom leksikonu, odnosno kognitivno–jezičnoj sposobnosti uopće.

Kao posljednji zaključak možemo istaći da su rječnici i gramatike područja pre više kompleksna da bismo ih prepustili samo praktičarima ili samo teoretičarima: sudbinu prvoga da bismo prepustili samo leksikografima, metaleksikografima ili leksikolozima, a sudbinu drugoga isključivo gramatičarima, tj. gramatikografima ili općim lingvistima. Ako im je cilj zajednički, ili barem velikim dijelom kompatibilan ili komplementaran, nužno je da i rade zajedno ili barem na komplementaran način, idealno, da budu i jedno, i drugo, i treće, i četvrto. Takvo jedinstvo teorije i prakse omogućit će nam znatnu uštedu napora, tj. neće nam dozvoliti da krenemo u praktičan posao dok nismo promislili ili barem predvidjeli većinu problema koje ćemo susresti, a s druge strane nam nikako neće dopustiti neobuzdane teorijske konstrukcije koje su u praksi ili neizvedive ili beskorisne. Tako će se ujedno i osigurati znanstveni integritet i motivacija onih koji se upuste u takav poduhvat.

Literatura

- Bloomfield, Leonard (1993). *Language*. New York : Holt.
- Brdar, Mario (1993). »Prototipni pristup relevantnosti (direktnog) objekta u okviru funkcionalne gramatike.« *Suvremena lingvistika* 34:41–61.
- Brdar, Mario, Rita Brdar Szabó: (1993). »Functional Grammar and Prototype Theory: A Case Study from English, German, Croatian and Hungarian.« *WPF. Working papers in Functional Grammar* 51. Amsterdam.
- Bresnan, Joan (1982). »Control and complementation.« Joan Bresnan, ed. (1982). *The Mental Representations of Grammatical Relations*, 282–390. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Butler, Chris (1990). »Functional Grammar and Systemic Functional Grammar: A Preliminary Comparison.« *WPF. Working Papers in Functional Grammar* 39. Amsterdam.
- Chomsky, Noam (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Chomsky, Noam (1981). *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, Noam (1986). *Knowledge of Language. Its Nature, Origin, and Use*. New York: Praeger.
- Coseriu, Eugenio (1976). »Die funktionale Betrachtung des Wortschatzes.« – Hugo

- Moser, Hrsg. (1976). *Probleme der Lexikologie und Lexikographie*, 7–25. Düsseldorf: Schwann.
- Dik, Simon, C. (1980). *Studies in Functional Grammar*. London and New York.
- Dik, Simon C. (1989). *The Theory of Functional Grammar. Part I: The Structure of the Clause*. Dordrecht: Foris.
- Engel, Ulrich (1977). *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Engel, Ulrich (1983). »Dependenz ohne Konstituenz. Zur Dogmenbildung in der Linguistik.« *Neuphilologische Mitteilungen* 84:8–14.
- Gauger, Hans Martin (1970). *Wort und Sprache*. Tübingen.
- Gleason, H.A. (1967). »The relation of lexicon and grammar.« Frederick W. Householder, Sol Saporta, eds. (1967), 90–102.
- Halliday, M. A. K. (1961). »Categories of the theory of grammar.« *Word* 17:241–295.
- Halliday, M. A. K., Ruqaiya Hasan (1976). *Cohesion in English*. London: Longmans.
- Halliday, M. A. K., A. McIntosh, P. Strevens (1964). *The Linguistic Sciences and Language Teaching*. London: Longmans.
- Helbig, Gerhard (1971). *Untersuchungen zur Valenz und Distribution deutscher Verben. Probleme der Sprachwissenschaft*. Janua Linguarum, Series Minor 118. The Hague: Mouton.
- Helbig, Gerhard (1982). *Valenz – Satzglieder – semantische Kasus – Satzmodelle*. Leipzig: VEB Enzyklopädie Verlag.
- Hoenigswald, H.M. (1967). »Lexicography and grammar.« Frederick W. Householder, Sol Saporta, eds. (1967), 103–110.
- Householder, Frederick W., Sol Saporta, eds. (1967). *Problems in Lexicography*. The Hague: Mouton.
- Langacker, Ronald W. (1988). »An overview of cognitive grammar.« Brygida Rudzka-Ostyn, ed. (1988). *Topics in Cognitive Grammar*, 3–48. Amsterdam: John Benjamins.
- Martín Mingorance, Leocadio (1990). »Functional grammar and lexematics in lexicography.« Jerzy Tomaszczyk, Barbara Lewandowska-Tomaszczyk, eds. (1990). *Meaning and Lexicography*, 227–253. Amsterdam: John Benjamins.
- Palmer, H. E. (1938). *A Grammar of English Words*. London – New York – Toronto.
- Sag, Ivan A., Carl Pollard (1981). »An integrated theory of complement control.« *Language* 67.1: 63–113.
- Schaeder, Burkhard (1981). *Lexikographie als Praxis und Theorie*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Spitzer, Leo (1922). *Hugo-Schuchart-Brevier. Als Festgabe zum 80. Geburtstag des Meisters zusammengestellt und eingeleitet von L. Spitzer*. Halle.
- Talmy, Leonard (1985). »Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms.« Timothy Shopen, ed. (1985). *Language Typology and Syntactic Description*, Vol. III: 57–149. Cambridge: Cambridge University Press.

GRAMMATICAL MODELS IN DICTIONARIES – THE LEXICON IN
GRAMMATICAL MODELS

Summary

The article discusses the status of the lexicon within a number of linguistic models. Models are typologized according to the relative prominence of the lexicon. It is claimed that a considerable amount of shortcomings in various types of dictionaries can be related to the grammatical models underlying them, as well as to the status ascribed to the lexicon. A general, holistically organized, lexico-grammatical description of a given language, as a preliminary stage in the process of preparing various grammatical handbooks and dictionaries, is argued for.